

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗЮНА НАПН УКРАЇНИ

Освітньо-наукова програма

підготовки здобувачів ступеня доктора філософії на третьому рівні вищої освіти у галузі 01 «Освіта / педагогіка» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» «Педагогічна освіта і освіта дорослих в Україні і зарубіжжі» / «Pedagogical and Adult Education in Ukraine and Worldwide»

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни «Психолого-педагогічні засади викладання і навчання»

Викладач Сотська Галина Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заступник директора з науково-експериментальної роботи

Профіль викладача <http://ipood.com.ua/data/Portfolio/Sotska.pdf>

Контактний телефон +380973851154

E-mail: galasotska@ukr.net

Сторінка дисципліни <http://ipood.com.ua/phd-011/>

Консультації очні понеділок та четвер з 10.00 до 12.00

Онлайн-консультації за попередньою домовленістю Viber (+380930801024) в робочі дні з 13.00 до 17.00

АНОТАЦІЯ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасний розвиток освітніх програм в Україні полягає у пошуку ефективних засобів реалізації провідної ідеї реформування системи освіти – ідеї створення оптимальних умов для розвитку особистості, перетворення освіти на дійовий чинник розвитку людини. Ключова роль у задоволенні вказаних вимог належить педагогу як суб'єкту управління навчально-виховним процесом. Визнання цього положення ініціює посилення уваги з боку дослідників у галузі педагогічної психології до особистості викладача загалом. Педагогічний процес дедалі більше спирається на гуманістичну психологію, яка ґрунтується на визнанні самоцінності особистості як унікальної цілісної системи. «Суб'єкт-суб'єктна» парадигма є основою особистісно-орієнтованої педагогіки, яку може втілювати у життя лише той педагог, який сам утвердився як особистість.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання дисципліни «Психолого-педагогічні засади викладання і навчання» є формування психологічної та педагогічної компетентності (дидактична, методична, виховна, організаційна) педагогів необхідних для викладання і навчання.

Передбачається самостійна, індивідуальна та групова навчальна діяльність, використання тренінгових занять.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Психолого-педагогічні засади викладання і навчання» є формування наступних компетентностей:

інтегральна компетентність: здатність визначати відповідні завдання викладання і навчання та окреслювати їх таким чином, щоб просувати та трансформувати наукові знання в освітній практиці; визначати, поважати та керуватися етичними, культурними та іншими принципами у викладацькій діяльності;

загальні компетентності:

- **ЗК 3. Критична самооцінка.** Здатність визначати та задовольняти потреби особистісного та наукового розвитку на основі рефлексивного аналізу власних результатів дослідження, викладацької діяльності.
- **ЗК 4. Комунікація.** Здатність спілкуватися результативно в усній та письмовій формах у фаховому і нефаховому середовищі. Уміння

міжособистісної взаємодії у контексті організації командної роботи, представлення результатів власної діяльності через різні інформаційні ресурси.

- **ЗК9. Креативність.** Здатність генерувати нові ідеї; творчо вирішувати проблеми у процесі дослідницького пошуку у сфері педагогічної освіти і освіти дорослих; приймати обґрунтовані рішення; здатність до безперервного творчого саморозвитку.

фахові компетентності:

- **ФК 4. Готовність до генерації власних ідей щодо наукових інновацій;** здатність до побудови шляхів і способів створення нового наукового продукту, творчого підходу до розв'язання обраної наукової проблеми за результатами опертя на методологію філософського і загальнонаукового рівнів. Готовність до розробки змісту, технологій і окремих методик забезпечення функціонування певних складників системи неперервної національної освіти у вимірах конкретно-наукового методологічного розгляду.
- **ФК 7. Здатність ефективно застосовувати основні психологічні і педагогічні концепції, положення, теорії у викладацькій діяльності;** здатність бути наставником молодших колег у вдосконаленні викладацької діяльності; здатність до професійного самоосвіти, самозростання, самореалізації у процесі викладацької роботи.
- **ФК 8. Здатність до здійснення наукового експериментального дослідження з урахуванням сучасних вимог до рівня і якості наукових досліджень;** компетентність інтерпретувати результати експериментів та брати участь у дискусіях із досвідченими педагогами-науковцями стосовно наукового значення та потенційних наслідків отриманих результатів.
- **ФК 10. Знання та володіння методами опису, ідентифікації, класифікації, зіставлення з метою визначення ключових тенденцій розвитку педагогічної освіти і освіти дорослих в Україні і у зарубіжних країнах;** уміння знаходити, обробляти та аналізувати інформацію про еволюцію систем освіти зарубіжних країн з різноманітних джерел; уміння здійснювати порівняльний аналіз освітньо-наукових проблем у міжнародному контексті; уміння зіставляти закономірності й тенденції розвитку педагогічної теорії і практики в різних країнах світу; здатність застосовувати знання про сучасні досягнення зарубіжжя у вітчизняній предметній галузі; здатність прогнозувати тенденції розвитку освітніх систем у швидкозмінному середовищі. Розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства, педагогічної освіти і освіти дорослих й уміння їх використовувати в професійній і громадській діяльності.
- **ФК 11. Здатність до використання прийомів педагогічної майстерності, прийомів вербальної та невербальної комунікації;** вміння вибудовувати педагогічну взаємодію на засадах співробітництва та партнерства; володіння технікою налаштування на педагогічну діяльність та технікою керування психічним самопочуттям; здатність до активного слухання; оволодіння прийомами та методами цілеспрямованого професійного вдосконалення.
- **ФК 12. Уміння педагогічного проектування** навчання дорослих, здатність до організації і проведення інтерактивних навчальних занять; уміння використовувати набуті знання у професійній і громадській діяльності; здатність застосовувати набуті знання, сучасні досягнення з педагогіки, психології та їх субдисциплін, інших наук у професійній діяльності. Здатність використовувати інформаційні технології для успішного проектування, організації викладацької і науково-дослідницької діяльності.
- **ФК 13. Здатність застосовувати самоаналіз та самооцінку.** Здатність моделювати у професійному бутті динаміку власного професійно-культурного розвитку у вимірах потенціалу таких властивостей особистості, як комунікативність, інтелектуальність, інноваційність; здатність до реалізації професійної творчості як засобу кар'єрного руху на рівні її впливу на професійно-культурний розвиток; до професійної самоосвіти і самовиховання.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Викладання курсу передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами електронного навчання, в якому використовуються спеціальні інформаційні технології, такі як комп'ютерна графіка, аудіо та відео, інтерактивні елементи, онлайн консультування і т.п.

Під час сесії формат очний (*offline / Face to face*), у міжсесійний період - дистанційний (*online*).

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ПРН 7. Здатність розв'язувати проблеми викладацької діяльності, удосконалення змісту, форм, методів навчання шляхом використання можливостей сучасних інноваційних технологій у сфері педагогічної освіти і освіти дорослих.

ПРН 9. Здатність до здійснення наукового експериментального дослідження з урахуванням сучасних вимог до рівня і якості наукових досліджень; здатність розробляти інструментарій для проведення експерименту у межах дослідження, розробляти науково-методичні рекомендації для удосконалення педагогічної освіти і освіти дорослих.

ПРН 11. Здатність конструювати педагогічний процес на основі сформованості аналітичних, прогностичних, проєктивних умінь, які опосередковуються змістом і цінностями особистості викладача-дослідника; здатність будувати відносини та партнерство з учасниками освітнього процесу без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб; визначати та задовольняти потреби особистісного та наукового розвитку; реалізовувати ціннісні установки, етичні принципи у процесі професійної комунікації.

Засоби діагностики успішності навчання: теоретичний аналіз, метод педагогічних ситуацій, симуляція, фасилітація, виконання індивідуального завдання, поетапне створення особистісного і професійного портфоліо.

ОБСЯГ ДИСЦИПЛІНИ

Загальний обсяг – 30

Кількість годин: лекції – 2, практичні – 8, самостійна робота – 20.

Вид заняття	Кількість годин
лекції	2
семінарські заняття / практичні / лабораторні	8
самостійна робота	20

ОЗНАКИ ДИСЦИПЛІНИ

Рік викладання	Курс (рік навчання)	Семестр	Спеціальність	Кількість кредитів / годин	Кількість змістових модулів	Вид підсумкового контролю	Нормативна/вибіркова
3-4	3-4	6,7	011 Освітні, педагогічні науки	1	2	іспит	нормативна

ПРЕРЕКВІЗИТИ

Ефективність вивчення дисципліни «Психолого-педагогічні засади викладання і навчання» значно підвищиться, якщо здобувач зацікавлений у формуванні власних професійних якостей, психологічно-педагогічної компетентності, має навички самостійної роботи щодо опрацювання наукових джерел, опанував на рівні бакалаврату і магістратури дисципліни психолого-педагогічного циклу у закладі вищої освіти.

ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ /ОБЛАДНАННЯ

У період сесії використовується медіапроектор; бажано мати мобільний пристрій (телефон) для оперативної комунікації з адміністрацією, методистом та викладачами з приводу проведення занять та консультацій.

У міжсесійний період комп'ютерну техніку (з виходом у глобальну мережу) та оргтехніку для комунікації з адміністрацією, методистом, викладачами та підготовки (друку) роздаткового матеріалу.

ПОЛІТИКИ ДИСЦИПЛІНИ

Положення «Про аспірантуру і докторантуру» в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Положення «Про забезпечення якості освіти в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про політику академічної доброчесності в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про порядок реалізації права на академічну мобільність в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про оцінювання результатів навчання у процесі реалізації освітньо-наукових програм підготовки майбутніх докторів філософії в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про визнання результатів неформальної освіти у процесі реалізації освітньо-наукових програм підготовки майбутніх докторів філософії в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України» та ін.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ

Тиждень, дата, години	Тема, основні питання (розкривають зміст і є орієнтирами для підготовки до модульного і підсумкового контролю)	Форма діяльності (заняття) / формат	Матеріали	Література, інформаційні ресурси	Завдання, години	Вага оцінки	Термін виконання
Згідно з розкладом	Змістовий модуль I. Психопедагогіка – основа викладання і навчання Вступ	Лекція (2 год.) <i>Face to face/ Online</i>	Презентація, роздатковий матеріал, методичні рекомендації	7; 9 18; 21; 22			жовтень
Згідно з розкладом	Тема 1.1. Психологічні основи педагогічного процесу	Лекція (2 год.); Практичне заняття (2 год.) <i>Face to face/ Online</i>	Презентація, роздатковий матеріал, методичні рекомендації	4; 15; 20; 22	Завдання для самостійної роботи (4 годин) 1. Підготовка і проведення дискусії «Які, на ваш погляд, важливі завдання можна вирішити у просторі спільних дій у розвитку педагогіки й психології?». 2. Підготовка звіту про опрацьовані джерела наукової інформації з означеної проблематики.	8	жовтень
Згідно з розкладом	Тема 1.2. Психолого-педагогічні засади професійної діяльності педагога	Практичне заняття (2 год.) <i>Face to face/ Online</i>	Презентація, роздатковий матеріал, методичні рекомендації	5; 9; 11; 12;18; 20	Завдання для самостійної роботи (4 годин) 1. Державна освітня політика щодо удосконалення педагогічної освіти. 2. Укладання короткого глосарію з педовтології	12	жовтень
Згідно з розкладом	Змістовний модуль II. Психолого-педагогічні засади креативного навчання і викладання Тема 2.1. Особливості креативного викладання і навчання	Практичне заняття (2 год.) <i>Face to face/ Online</i>	Презентація, роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 2; 3; 10; 20; 21	Завдання для самостійної роботи (4 годин) 1. Здійснити контент-аналіз понять «креативність» і «творчість». 2. Сутність педагогічної творчості, характеристика її	8	квітень

					основних компонентів. 3. Інноваційні креативні технології викладання і навчання.		
Згідно з розкладом	Тема 2.2. Розвивально-освітнє середовища як засіб ефективності навчання і викладання	Практичне заняття (2 год.) <i>Face to face/ Online</i>	Презентація, роздатковий матеріал, методичні рекомендації	2; 5; 8; 16; 19; 23	Завдання для самостійної роботи (8 годин) 1. Підготовка і проведення дискусії «Яким чином впливає освітнє середовище на ефективність навчання і викладання?» 2. Скласти класифікацію стилів педагогічного керівництва (за їх ознаками) викладача у процесі навчання і викладання.	12	квітень
					Індивідуальне дослідницьке завдання. підготовка доповіді і презентації виступу щодо представлення результатів дослідницького пошуку за темою дисертації	20	квітень

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: презентації завдань та творчих робіт, проблемні, творчо-пошукові завдання, відповіді на питання самоконтролю, тем самостійного вивчення.

Форма контролю: екзамен.

Рейтинг здобувача із засвоєння дисципліни визначається за 100-бальною шкалою, складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається максимально 60 балів, і рейтингу з атестації (екзамен, залік) – 40 балів.

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в навчально-методичній карті. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні /семінарські заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і майбутнього доктора філософії на першому занятті.

Рівень знань умінь та навичок з дисципліни оцінюється за чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»)

«незадовільно» - дисертант знає та частково розуміє базовий навчальний матеріал. Відсутня орієнтація в понятійному апараті, психолого-педагогічних основах навчання і викладання у професійній діяльності та навички використання сучасних креативних метод викладання і навчання, здатність створення розвивально-освітнього середовища шляхом подолання аномальних і екстремальних випадків у педагогічній практиці.

«задовільно» - дисертант знає та розуміє базовий навчальний матеріал. Орієнтується в понятійному апараті, психолого-педагогічних основах навчання і викладання у професійній діяльності, має несистематизовані навички використання сучасних креативних метод викладання і навчання, у створенні розвивально-освітнього середовища шляхом подолання аномальних і екстремальних випадків у педагогічній практиці.

«добре» - дисертант знає, розуміє, використовує базовий матеріал а й може аналізувати психолого-педагогічні, методичні ситуації освітнього процесу. Володіє понятійним апаратом, орієнтується у психолого-педагогічних основах навчання і викладання у професійній діяльності, має навички використання сучасних креативних метод викладання і навчання, у створенні розвивально-освітнього середовища шляхом подолання аномальних і екстремальних випадків у педагогічній практиці.

«відмінно» - дисертант знає, розуміє, використовує не лише базовий навчальний матеріал, може аналізувати та давати оцінку нормативній базі освітньої діяльності в Україні, нормативно-правовій базі організацій навчально-виховного процесу в навчальних закладах освіти України. Чітко володіє понятійним апаратом, здатен застосовувати знання психолого-педагогічних основ навчання і викладання у професійній діяльності.

Має навички розробки та удосконалення навчально-виховного процесу, використанні сучасних креативних методів викладання і навчання у професійній діяльності, у створенні розвивально-освітнього середовища шляхом подолання аномальних і екстремальних випадків у педагогічній практиці.

Згідно з Положенням «Про оцінювання результатів навчання у процесі реалізації освітньо-наукових програм підготовки майбутніх докторів філософії в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України» контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, семінарських занять і має на меті перевірку рівня мовнокомунікативної компетентності. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять з дисципліни «Психолого-педагогічні засади викладання і навчання» – усне опитування, виконання творчо-пошукових, практичних завдань, завдань для самостійної роботи, презентація виконання індивідуального завдання та ін.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному освітньому рівні, або на окремих його завершальних етапах.

Підсумковий контроль включає екзамен відповідно переліку питань розроблених викладачем.

Результати поточного та підсумкового контролю визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

При визначенні рейтингу здобувача враховуються бали, які він отримує під час лекційних, практичних занять та за самостійну роботу. Бали за поточну освітню діяльність визначаються як сума всіх отриманих під час навчальних занять балів, розділена на кількість отриманих оцінок та помножена на коефіцієнт 12, що становить не більше 60 сумарної оцінки за результатами вивчення дисципліни. Бали за підсумками проведення заліку або іспиту визначаються як сума всіх отриманих під час навчальних занять балів, розділена на кількість отриманих оцінок та помножена на коефіцієнт 8, що становить не більше 40 балів сумарної оцінки за результатами вивчення дисципліни.

Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Індивідуальне завдання	Залікова робота	Сума
М 1		М2				
T1.1	T1.2	T2.1	T2.2			
8	12	8	12	20	40	100

T1, T2 ... – теми модулів.

Примітка. Отримання 20 балів за індивідуальне завдання є необхідною умовою допуску здобувача до підсумкового контролю.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Березовин Н.А. Практико-ориентированная педагогика: Теория. Хрестоматийные тексты. Педагогические задачи и задания: Учебное пособие: в 3 ч. Ч.3 / Н.А. Березовин, Н.А. Цырельчук, В.Т. Чепиков. – Мн.: МГВРК, 2004. – 184 с.
2. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание. /Пер. с англ. – М.: Прогресс, -1986. – 422с.
3. Вишнякова Н. Ф. Креативная психопедагогика. Психология творческого обучения. Минск, 1995 – 239 с.
4. Власова О. І. Педагогічна психологія: навч. посібник / О. І. Власова. – К. Либідь, 2005. – 400 с.
5. Енциклопедія освіти / Гол. ред. В.Г.Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
6. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність: тексти: модуль 1, ч. 1 / [уклад.: І. А. Зязюн, Н. Г. Базилевич, Н. М. Тарасевич та ін.]; за ред. І. А. Зязюна. – Полтава: ППУ, 2001. – 224 с.
7. Зязюн, І. А. Педагогічна психологія чи психологічна педагогіка?! / І. А. Зязюн // Естетика і етика педагогічної дії: збірник наук. праць. – К.; Полтава, 2012. – № 3. – С. 20-37.
8. Лебедева В. П., Орлов В. А., Панов В. И. Психодидактические аспекты развивающего образования // Педагогика. 1996. N 6.
9. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення: навч. посібник / В. С. Лозниця. – К.: ЕксОб, 1999. – 303 с.
10. Морозов, А. В. Креативная педагогика и психология: учеб. пособие [для системы высш. послевуз. и пед./ профобразования при реализации программы «Преподаватель высш. шк.», а также студ. вузов по пед. направленности и специальностям] / А. В. Морозов, Д. В. Чернилевский. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Традиция, 2004. – 559 с.
11. Педагогические основы проектирования образовательных систем нового вида: Монография / Под ред. А.П.Тряпициной. – СПб, 1995. – С. 17.
12. Педагогічної Конституцію Європи / Часопис «Європейські педагогічні студії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.arpue.org/index.php/uk/>. – Загол. з екрану. – Мова укр. та англ.
13. Професійна педагогічна освіта: акме-сингергетичний підхід: монографія / За ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім.І. Франка, 2011. – 389 с.
14. Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку: монографія / Авт. кол. О.А.Дубасенюк, О.Є Антонова, С.С.Вітвицька, Н.Г. Сидорчук, О.М. Спірін, Н.В. Якса та ін. / За заг. ред. проф. О.А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – 322 с.
15. Рибалка В.В. Психологія розвитку творчо обдарованої особистості: наук.-метод. посіб К.: НАПН України, 2010. – 442 с.
16. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Світлана Олександрівна Сисоєва. – К.: Міленіум, 2006. – 346 с.
17. Сисоєва С.О. Педагогічна творчість: [монографія] / Світлана Сисоєва. – К.: Каравела, 1998. – 151, [1].
18. Скрипченко О.В., Падалка О.С., Скрипченко Л.О. Психолого-педагогічні основи навчання: Навчальний посібник для викладачів психології і педагогіки, аспірантів, студентів педагогічних навчальних закладів та курсантів військових училищ. – К.: Український Центр духовної культури, 2005. – 712 с.
19. Слободчиков В.И. Образовательная среда: реализация целей образования в пространстве культуры // Новые ценности образования:культурные модели школ. Вып. 7.— Инноватор. М., 1997. – С. 177-184.
20. Степанов О. М. Основи психології і педагогіки: навч. посібник / О.М. Степанов, М. М. Фіцула. – К.: Академвидав, 2005. – 520 с.
21. Столяренко А. М. Психология и педагогика: учеб. пособие / А.М.Столяренко. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 423 с.
22. Стоунс Э. Психопедагогика. Психологическая теория и практика обучения/ Под ред. Н.Ф. Талызиной. — М.: Педагогика, 1984. – 472с.
23. Фрумин И.Д. Образовательное пространство как пространство развития. / Школа взросления / Вопр. психол., 1993. – №1.

Додаткова

1. Теоретико-методологічні засади інтеграції змісту гуманітарної освіти у вищих навчальних закладах негуманітарного профілю: монографія / [Онкович Г.В., Бойченко М.І., Демяненко Н.М., Донець З.Ф., Карачун В.Я., Кобченко В.І., Куляс П.П., Лесик Г.В., Олексюк О.М. та ін.]; за заг. ред. Г.В. Онкович. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 336 с.
2. Фокін Ю.Г. Теория и технология обучения: деятельностный подход: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Ю.Г. Фокин. – 3-е изд., испр. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. – 240 с.
3. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Е.С. Полат, М.Ю.Бухаркина, М.В.Моисеева, А.Е.Петров; под. ред. Е.С.Полат. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. – 272 с.
4. Інноваційні педагогічні технології у системі неперервної професійної освіти: монографія / За ред. С.С. Вітвицької, доктора педагогічних наук, професора. – Житомир: «Полісся», 2015. – 368 с.
5. Підготовка сучасного вчителя: інформаційно-технологічне забезпечення: монографія / За ред.. О.І.Огієнко; Авт. кол.: О.І. Огієнко, Т.Г. Калюжна, Ю.С. Красильник, Л.О. Мільто, О.Л. Радченко, Т.О. Гончарук, К.В. Годлевська, Н.І. Вінник. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 224 с.
6. Технология и методика личностно-ориентированного обучения: Методическое пособие для учителя. / Составители: Л.В. Кондрашова, Т.Н. Прокопьева, С.С. Вайнер. – Кривой Рог, 2006. – 352 с.
7. Формування психолого-педагогічної компетентності викладачів: тренінг-курс для викл. ун-ту / [Л.О. Савенкова, Г.М. Романова, М.В. Артюшина та ін.]; за заг. ред. Л.О. Савенкової, Г.М. Романової – К.: КНЕУ, 2011. – 390 с.
8. Чернилевский Д.В. Дидактические технологии в высшей школе: Учеб. пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 437 с.
9. Контроль та оцінювання навчальних досягнень студентів економічного університету / М.І. Радченко, М.В. Артюшина, Г.М. Романова та ін. – К.: КНЕУ, 2010. – 332 с.

Періодична література

- «Естетика і етика педагогічної дії»
- «Педагогічна майстерність як система мистецьких і професійних компетентностей»
- «Освіта дорослих: теорія, практика, досвід»
- «Порівняльна професійна педагогіка»

Інформаційні ресурси

- www.psicho.org.ua – електронна енциклопедія психології
- www.osvita.org.ua – освітній сайт
- www.otrok.ru – електронна педагогічна енциклопедія

Затверджено рішенням вченої ради Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (протокол №9 від 30.09.2020 р.).